

requireretur ratio si ageretur de vino hominibus se inebriaturis præstando.

Hinc 3° qui ob metum levem scalam sustentaret, vel scapulas præberet furi per fenestram ascendere volenti, mortaliter peccaret: si vero ad vitandam mortem probabilissime sibi imminentem, mutilationem aut aliud grave detrimentum, hoc faceret, a peccato excusaretur; qui enim damnum in hoc casu patitur, rationabiliter invitus esse non potest. Vide quæ diximus in Tractatu *de Restitutione*, sectione *de Participante*, prop. II.

His circa cooperationem principiis frequenter opus erat, tempore perturbationis Gallicanæ, ad solvendos innumeros casus qui sæpissime occurrebant, v. g., ad judicandum an liceret in exercitibus Reipublicæ contra regis defensores decertare, an arma militibus Reipublicæ vendere aut præstare, an ea conficere, an materias ad ea conficienda subministrare, an vestes militares consuere, an pannum ad eas faciendas dare, etc., an cereos sacerdotibus schismate infectis vendere, an ornamenta propriis contexere, an campanas in eorum ecclesiis pulsare liceret, etc. lisdem principiis nunc definiendum est an liceat vestes et ornamenta ludentium in theatris conficere, aulam ludis theatricis vel saltationibus publicis destinatum parare, mundare, illuminare, et sic de multis aliis quæ passim in decursu theologiæ moralis et multo frequentius in ministerii sacri exercitio occurrunt: pro quibus recte solvendis attendendum est 1° ad gradum influxus causæ occasionalis vel cooperationis in malum effectum; 2° ad gravitatem effectus mali secuturi et ad necessitatem vel opportunitatem boni effectus qui intenditur; 3° ad probabilitatem quod alioquin malus effectus non eveniret; 4° examinandum est an malum quod adventurum prævidetur aut timetur, jura alterius læsurum sit, nec ne; major enim requiritur ratio si agatur de malo alteri contra voluntatem ejus inferendo, quam si de malo cui assentiret quæstio esset.

CAPUT SECUNDUM.

DE FINE ACTUUM HUMANORUM.

Finis generatim est id cujus gratia fit aliquid. Multiplex distinguitur: 1° alius est *operis* et alius *operantis*: finis operis ille est in quem opus ex natura sua necessario tendit, ut, in eleemosyna, sublevatio pauperis: finis operantis est ille quem agens sibi proponit, v. g., amor Dei aut vana gloria in eleemosyna.

2° Finis operantis est *intermedius*, vel *ultimus*: finis intermedius ille est quem agens ita sibi proponit, ut eum ad ulteriorem referat, v. g., vir christianus, medicinam sumendo, sanationem ita sibi proponit, ut eam ad gloriam Dei referat; finis vero ultimus ille est qui ad alium non refertur, in quo igitur voluntas plene quiescit.

3° Duplici modo finis potest esse *ultimus*, *positive* scilicet et *negative*. Est positive ultimus, quando voluntas alium quemlibet excludit: est vero negative ultimus, quando voluntas sic in eo quiescit ut ulteriorem tamen non excludat: v. g., negotiator avarus ita lucrum sibi proponit ut ad illud faciendum paratus sit Deum offendere: negotiator vero christianus lucrum pariter sibi proponit et in eo quiescit, sed Deum non excludit, et mallet mori quam eum propter lucrum offendere.

Certum est 1° hominem libere agentem aliquem finem semper sibi proponere; agere enim libere est aliquid eligere; aliquid eligere est aliquid sibi proponere: porro aliquid sibi proponere est agere propter finem.

Certum est 2° omnes actus humanos ad ultimum finem, vel positive, vel saltem negative referri: fieri enim non possunt, ex modo dictis, sine aliquo fine: vel autem finis ille ad ulteriorem saltem negative refertur, vel non: si prius, finis ulterior est ultimus; si posterius, ipse finis, quem intendit agens, est ultimus. Ergo.

Certum est 3° hominem libere agentem bonum reale ant apparens semper sibi proponere; repugnat enim voluntatem humanam, sese determinantem, objectum sibi ut malum sub omni respectu representatum eligere: ita omnes et philosophi et theologi. Ergo. At sæpissime homines, præjudiciis occupati aut cupiditatibus ducti, sibi proponunt ut bonum quod reipsa malum est, ac inde gravissimi perniciosissimique nascuntur errores, pessimi actus, etc.

Notandum objectum beatitudinis hominum debere esse summum et in omni genere perfectum, alioquin mens in ejus possessione penitus non satiaretur; aliquid enim adhuc desiderare posset, nempe objectum perfectius.

Totum igitur præsens caput ad beatitudinem hominis reducitur: in quatuor articulos illud dividemus; agemus in 1° de beatitudine hominis in genere, in 2° de beatitudine ejus animæ, in 3° de beatitudine corporis, et in 4° de obligatione qua tenetur actus suos ad Deum referre.

ARTICULUS PRIMUS.

DE BEATITUDINE HOMINIS IN GENERE.

Multum insudarunt veteres philosophi ut boni et mali limites assignarent, et in quo vera hominis felicitas sita sit determinarent: diversis modis, juxta morem suum, errarunt et in tot abierunt sententias, ut *S. Aug.* dixerit, de Civitate Dei, lib. 19, cap. 4: « *Marcus Varro*, in libro » de philosophia, tam multam dogmatum varietatem » diligenter et subtiliter scrutatus advertit, ut ad du- » centas octoginta octo sectas, non quæ jam essent, sed » quæ esse possent, adhibens quasdam differentias, facil- » lime perveniret. » Alii veram felicitatem reponerant in divitiis, alii in voluptatibus, alii in honoribus, alii in labore, alii in quiete, alii in fortitudine animi, etc. Contra omnes sit

PROPOSITIO.

Solus Deus est objectum veræ hominum beatitudinis.

Prob. Scriptura sacra, SS. Patrum testimoniis, et ratione.

1° *Scriptura sacra.* Gen. xv, 1: *Noli timere, Abram*, inquit Deus, *ego protector tuus sum et merces tua magnanimis.* Ps. lxxii, 27 et 28: *Ecce qui elongant se a te peribunt.... Mihi autem adherere Deo bonum est: ponere in Deo spem meam.* I Joan. v, 20: *Hic est verus Deus et vita æterna.* Alia bene multa citari possent. Ergo Deus assignatur in Scriptura ut solum veræ beatitudinis objectum. Ergo 1°.

2° *Ex SS. Patribus* qui hoc unanimiter docuerunt: sit tantum *S. Aug.* Conf. lib. 1, cap. 1: « *Fecisti nos ad te (Domine), et inquietum est cor nostrum donec requiescat in te.* » Ergo 2°.

3° *Ratione.* Vera hominis beatitudo sita est in Deo, vel in bonis fortunæ, vel in voluptatibus corporis, vel in dignitatibus, vel in virtute, vel in horum omnium complexione: at quinque posteriora dici nequeunt.

4° *Non sita est in bonis fortunæ:* tale quippe debet esse objectum beatitudinis nostræ, ut desideria nostra impleat: debet ergo sub omni respectu esse perfectum, stabile et permanens: atqui bona fortunæ his conditionibus sunt destituta: sunt enim limitata, ab infirmitatibus aliisque miseriis non liberant, difficile acquiruntur, anxie possidentur, et necessario amittuntur saltem per mortem: unde Psalmista, Ps. lxi, 11: *Divitiæ si affluant, nolite cor apponere.* Ergo 1°.

2° *Non in voluptatibus corporis,* quæ nec omnibus sunt possibiles, nec perpetuo duraturæ, nec ab aliis incommodis eximunt, multa vero mala, ut plurimum, generant. Hinc Apostolus, Rom. iv, 17: *Non est enim regnum Dei esca et potus, sed justitia, et pax, et gaudium in Spiritu sancto.* Ergo 2°.

3° *Non in hujus sæculi dignitatibus*, quæ pendent ab hominum levitate et inconstantia, viris probis et improbis tribuuntur cum multis anxietatibus conjunctæ, multis curis ac sollicitudinibus exponunt, denique sunt labiles et ad minus cum homine eas possidente pereunt. Unde Christus, Matth. v, 11: *Beati estis cum maledixerint vobis, et persecuti vos fuerint, et dixerint omnes malum adversum vos, mentientes propter me: gaudete et exsultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis.* Ergo 3°.

4° *Non in virtute.* Objectum enim veræ beatitudinis tale esse debet ut propter semetipsum, exoptetur et voluntas in eo conquiescat: atqui virtus 1° non exoptatur propter semetipsam, sed colitur propter Deum; nec nos reddit beatos, sed beatitudine dignos; 2° mens in ea quiescens sine ulla ratione ad Deum, non beatificaretur; 3° a paupertate, aegritudine, mœroribus aliisque hujus vitæ miseriis non liberat, ut cunctorum retro sæculorum experientia constat. Ergo 4°.

5° *Non in complexione omnium hujusmodi bonorum.* Nemo enim ignorat hæc bona omnibus non competere, in nostra potestate non esse, sæpissime frustra desiderari, valde caduca et innumeris malis commixta esse: quisquis ergo sapiens exclamabit cum Ecclesiaste: *Vanitas vanitatum, et omnia vanitas, et cum eodem concludet, XII, 13: Deum time et mandata ejus observa: hoc est enim omnis homo.* Ergo 5°, etc.; aliunde, etc. Ergo.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1°. Deus ab homine possideri non potest: ergo non est ejus summum bonum.

R. Dist. ant. Deus ab homine possideri non potest tanquam substantia in quam dominium acquiritur, *conc.*; tanquam jucundissimum cognitionis et amoris objectum, *nego.* Ad hoc enim sufficit ut mens nostra Deum cognoscere et amare, atque in hoc amore jucundissime conquiescere possit: in hoc quippe sitam esse hominis beatitudinem contendimus: atqui, etc. Ergo.

Inst. Nulla est proportio inter Deum et mentem humanam: ergo mens humana Deum nullo modo possidere potest.

R. Nego ant. Inter Deum enim et mentem nostram datur 1° proportio habitudinis, vi cujus Deus facultatibus nostris cognoscendi et amandi est proportionatus, et facultates nostræ Deum sic attingere possunt: tunc in eo cognito et amato jucundissime conquiescimus, atque sic beatificamur. 2° Datur proportio similitudinis in ente: Deus quippe est immaterialis, rationabilis, amabilis, bonorum distributor, et mens nostra est intelligens, amans, desiderans, etc.

In hac autem similitudine fundatur proportio habitudinis. Ergo.

Obj. 2°. Appetitus hominis est finitus, ut pote actus facultatis finitæ: ergo bonum finitum illum explere potest.

R. Nego conseq. Licet enim appetitus noster sit finitus, tendit ad objectum infinitum; ineluctabili propensione volumus beatitudinem sub omni respectu perfectam, quæ proinde sit absoluta, æterna et immutabilis: atqui talis beatitudo in summo bono, id est, in Deo tantum inveniri potest: ergo.

COROLLARIUM.

Hinc sequitur alteram post præsentem exstituram esse vitam, quod in Ethica jam probatum est; constat enim, ex una parte, veram hominis beatitudinem in solo Deo sitam esse, et, ex altera parte, Deum in præsentem vitam eo non possideri modo qui nos summe beatos efficiat: qui pie vivunt omnesque virtutes christianas sinceriter excolunt, multa pace interna perfruuntur et cæteris hominibus longe feliciores sunt; verum spes mercedis in altera vita promissæ est fons hujus pacis ac felicitatis: *Spe enim (tantum) salvi facti sumus*, inquit Apostolus, Rom. VIII, 24. Unde I Cor. XV, 19, ait: *Si in hac vita tantum in Christo sperantes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus.* Ergo, etc.

Investigandum est igitur quæ futura sit conditio animæ et corporis in altera vita.

ARTICULUS SECUNDUS.

DE BEATITUDINE ANIMÆ IN ALTERA VITA.

Proba vimus beatitudinem nostram objectivam esse in Deo : nunc ergo agitur de modo quo mens objectum istud beatificans apprehendit, seu de beatitudine formali : hæc in re in varias sententias non mediocriter subtiles abeunt theologi; nos vero, sepositis quæstionibus ad rem non pertinentibus, dicemus tantum de visione intuitiva, quæ animæ ea fruenti nihil exoptandum relinquit : cum enim voluntas nulli subijciatur imperfectioni, tantum amat objectum quantum intellectus illud attingit, sicque tota mens plene satiatur. Inquiremus igitur, 1° an in altera vita exstitura sit visio intuitiva; 2° quo tempore incep-tura sit, et 3° quanam futuræ sint ipsius proprietates.

§ I. — An in altera vita exstitura sit visio intuitiva.

Visio Dei intuitiva est clara ipsius prout in se est cognitio, sicque essentialiter differt a cognitione abstractiva qua eum in præsentī vita ope creaturarum deprehendimus.

PROPOSITIO.

Animæ sanctorum Deum in altera vita intuitive videbunt.

Prob. Scriptura sacra, ex SS. Patribus et ratione.

1° *Scriptura sacra.* Matth. v, 8 : *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*; I Cor. xiii, 12 : *Videmus nunc per speciem in enigmate, tunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam sicut et cognitus sum*; I Joan. iii, 2 : *Charissimi, nunc filii Dei sumus, et nondum apparuit quid erimus. Scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum si-*

cuti est. Certe Deum videre simpliciter, eum videre *facie ad faciem*, eum cognoscere sicut ab illo cogniti sumus, eum denique videre *sicuti est*, est illum videre intuitive, id est in se, non vero per aliud. Ergo 1°.

2° *Ex SS. Patribus.* S. Aug., Epist. 167, n. 12, sic habet : « Scimus posse Deum videri, quoniam scriptum est : *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt...* » Recte itaque diximus, scimus Deum posse videri, » quamvis eum non viderimus, sed divinæ auctoritati » quæ sanctis libris continetur, crediderimus. »

S. Bernardus, serm. 4 in festum omnium Sanctorum, n. 3 : « In hoc erit vita æterna et perfecta, ut cognoscamus Patrem et Filium cum sancto Spiritu, et videamus Deum sicut est, id est, non modo sicut inest nobis videlicet aut cæteris creaturis, sed sicut est in semetipso. » Multa alia testimonia emittimus. Ergo 2°.

3° *Ratione.* 1° Sancti eodem modo Deum videre debent in cælo ac Angeli : atqui Angeli Deum intuitive vident; *Angeli eorum in cælis semper vident faciem Patris mei*, Matth. xviii, 10. 2° Beati esse non possunt nisi Deum plene possideant eique adhæreant : atqui eum possidere vere eique perfecte adhæerere non possunt nisi eum intuitive videant; secus enim aliquid ipsis desiderandum remaneret : ergo 3°, etc.; aliunde, etc. Ergo.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1°. B. Paulus, I Tim. vi, 16, de Deo dicit : *Lucem inhabitat inaccessibilem, quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest.* Ergo non admittenda est visio intuitiva.

R. Nego conseq. Nam Apostolus hic, juxta communissimam interpretum sententiam, de visione intuitiva quidem loquitur, sed relative ad præsentem vitam, et affirmat neminem adhuc mortalem Deum sic vidisse aut visurum esse. Eo sensu S. Joan. dixerat, i, 18; et I Epist. iv, 12 : *Deum nemo vidit unquam.* Porro nihil inde sequitur contra propositionem nostram. Ergo.

Inst. Jacob dicit, Gen. xxxii, 30 : *Vidi Deum facie ad faciem*; et Moyses, Num. xiv, 14 : *Habitatores terræ hujus, qui audierunt quod tu, Domine, in populo isto sis, et facie videaris ad faciem.* Hæc autem verba de visione intuitiva intelligi non debent : ergo nec alia superius citata.

R. Nego consequentiam et paritatem; ipsa enim Scriptura testatur Deum Jacob, Moysi aliisque Patriarchis in forma sensibili apparuisse, vel potius per Angelum forma sensibili indutum locutum esse : sic Jacob *in fortitudine sua directus est cum Angelo*, Osee, xii, 3, quem in Genesi vocat Deum, dicens se eum vidisse facie ad faciem; sic de Moyse pronuntiat Stephanus, Act. vii, 38 : *Hic est (Moyse) qui fuit in Ecclesia in solitudine cum Angelo, qui loquebatur ei in monte Sina*; et tandem legitur in Exodo, xxxiii, 11 : *Loquebatur Dominus ad Moysen facie ad faciem, sicut solet loqui homo ad amicum suum*; id est, per legatum suum sub forma hominis apparentem et loquentem. Porro textus pro visione in cælo promissa citati eo sensu intelligi nequeunt, sed de visione Dei ut in se est. Ergo.

Objicitur S. Chrysost. qui, in hæc verba S. Joan. *Deum nemo vidit unquam*, dicit neque Prophetas, neque Angelos, neque Archangelos Deum vidisse. *Sed respondetur* 1° *S. Chrysost.* ibi refellere Anomæos qui asserebant Deum ab intellectu creato comprehendi posse, quod evidenter falsum est; 2° ibi manifeste loqui de incomprehensibili Dei natura, non vero de visione intuitiva, ut eam exposuimus; eum, in pluribus locis, expressis verbis docuisse, sicut cæteri Patres et doctores, visionem intuitivam admittendam esse, v. g., Epist. 5 ad Theodorum lapsus, cap. 7, hæc verba B. Petri, *Bonum est nos hic esse*, Matth. xxii, 4, exponens, ait : « Quid dicitur » quando ipsa rerum veritas aderit? quando, apertis regiis ædibus, ipsum Regem conspiciere licebit, non ultra » in ænigmate, neque per speculum, sed facie ad faciem? » Ergo, etc.

Apud SS. Patres Deus quadruplici modo dicitur invi-

sibilis : 1° corporeis oculis; 2° in hac vita; 3° solis naturæ viribus; 4° metaphorice, quia est incomprehensibilis,

§ II. — Quo tempore visio intuitiva sit inceptura.

Certum est 1° justos Veteris Testamenti, ante mortem Christi decessos, in cælum statim non fuisse admissos; articulus enim quintus Symboli Apostolorum docet Christum descendisse ad inferos, et credimus eum animas sanctorum ibi detentas fecisse beatas et præparasse ut postea in cælos ascendens, eas secum duceret, juxta hæc Apostoli verba, Eph. iv, 8 : *Ascendens in altum* (Christus) *captivam duxit captivitatem.* Huc usque nondum propalata erat sanctorum via, Hebr. ix, 8.

Certum est 2° justos, qui cum peccatis venialibus aut cum obligatione solvendi pœnam pro peccatis mortalibus remissis moriuntur, visione intuitiva privari, donec divinæ justitiæ plene satisfecerint, quia nihil coinquinatum intrabit in cælum : *Non intrabit in eam* (civitatem cœlestem) *aliquid coinquinatum*, Apoc. xxi, 27.

Quæstio est igitur an animæ justæ, ab omnibus peccatis et pœnis peccatorum liberatæ, statim post mortem in beatitudinem cœlestem admittantur.

In primo Ecclesiæ seculo, plures Christiani ex Judæis conversi, et adhuc semijudæi, magnifica Prophetarum promissa de futura Judæorum felicitate in nova Jerusalem percipienda sensu carnali intelligentes, fluxerunt 1° post Antichristi adventum et omnium nationum destructionem, primam faciendam esse mortuorum resurrectionem, sed pro justis tantum; 2° omnes tunc viventes servandos esse, bonos ad serviendum justis resuscitatis tanquam principibus suis, et malos ut per justos vincerentur; 3° Christum e cælo in gloria sua descensurum; 4° urbem Jerusalem et templum ejus iterum ædificanda esse : loca et mensuram eorum assignabant. Urbi et templo sic de novo ædificatis applicabant caput xxi Apocalypsis aliaque mirabilia a Prophetis prædicata, quæ de solo cœlesti regno intelligi debent.

Dicebant Christum gloria fulgentem ibi cum sanctis suis per mille annos regnaturum, eos centuplo in Evangelio promisso et omni gaudio per hoc temporis spatium repleturum, postea secundam adventuram esse resurrectionem, id est, resurrectionem perversorum, deinde iudicium universale, et tandem æternam honorum et malorum separationem.

Multi hisce fabulis adhæserunt et a fictitio mille annorum regno vocati sunt *Millenarii*. In duas classes dividuntur: alii, post *Cerinthum*, primum illius erroris auctorem, referente *Eusebio*, Hist. l. 3, cap. 28, volebant tempus mille annorum in splendidioribus epulis et in aliis corporis voluptatibus traducendum esse: alii vero, cum Papias, episcopo Hierapolitano et S. Polycarpi amico, non nisi puras in hoc regno degustandas esse delicias aestimabant, *Euseb.*, l. 3, cap. 39. Præcipue nitentur his Apocalypsis verbis, xx, 6: *Et regnabunt cum illo mille annis*. Cum autem Papias familiaris esset S. Polycarpi discipuli B. Joannis, facile præsumebatur eum genuinum dictorum verborum sensum ab ipso Joanne didicisse: hinc multi viri docti et pii huic sententiæ adhæserunt, inter quos *S. Justinus*, *S. Irenæus*, *Tertullianus*, *Lactantius*, *S. Sulpitius Severus*, etc., qui tamen non existimabant beatitudinem animabus justorum ante hoc tempus denegari. Non fuerunt hæretici, quia Ecclesia nihil adhuc circa hoc punctum definierat. Hunc errorem amplexi sunt Montanistæ, Marcionitæ et præsertim Apollinaristæ.

Contra Millenarios, qui ultra quintum sæculum non exstiterunt, scripserunt *Origines*, *S. Dionysius Alexandrinus*, *S. Ephrem*, *S. Greg. Naz.*, *S. Basiliius*, *S. Hieronymus*, *S. Aug.*, etc.

Alii autem, fictitium regnum mille annorum rejicientes, putaverunt tamen animas sanctorum non nisi post resurrectionem corporum, visione Dei intuitiva donandas esse: sic *Novatianus*, *Vigilantius* et nonnulli Græci, ut patet ex concil. Florent. *Labbe*, t. XIII.

Hanc sententiam docuisse Joannem XXII multi con-

tendunt: alii vero dicunt eum illi tantum fuisse, vel rationes duntaxat pro utraque sententiâ exposuisse. *Lutherus*, *Calvinus*, *Socinius*, *Burnet* sententiæ isti adhæserunt. *Priesthley* longius procedens, existimavit animas corporibus non superesse, sed cum eis vitam recuperaturas esse.

PROPOSITIO.

Animæ justorum, quibus nihil expiandum superest, visione Dei intuitiva statim post mortem fruuntur.

Prob. Illa propositio admittenda est quæ est de fide, probatur Scriptura sacra, SS. Patribus et ratione: atqui talis est propositio nostra.

1° *Est de fide*; definita enim fuit in concilio Lugdunensi II, anno 1274, his verbis, *Labbe*, t. XI, part. 1: « Credimus illorum animas, qui post sacrum baptismam susceptum, nullam omnino peccati maculam incurserunt; illas etiam quæ post contractam peccati maculam, vel in suis manentes corporibus, vel iisdem exutæ, sunt purgatæ, mox in cælum recipi. » Et concil. Florent. cui Græci et Latini aderant, sicut concil. Lugd. præfatam definitionem approbavit, addens, « intuitu clare ipsum Deum trinum et unum sicuti est. » *Labbe*, t. XIII. Ergo 1°.

2° *Probatur Scriptura sacra*. II Cor. v, 6: *Dum sumus in corpore, peregrinamur a Domino (per fidem enim ambulamus et non per speciem); audemus tamen, et bonam voluntatem habemus magis peregrinari a corpore et præsentem esse ad Dominum*. Unde sic: Qui exiuntur corpore, Deum amplius non vident per fidem, sed per speciem, et sic præsentem sunt ad Dominum, supposito quod nihil in ipsis remaneat luendum: atqui hoc est Deum videre intuitive: ergo 2°.

Eodem sensu dixit Apostolus, Philip. 1, 21: *Cæcator e duobus, desiderium habens dissolvi et esse cum Christo; si persuasum habuisset animas justorum visione intuitiva non statim potiturus esse, non ita locutus fuisset*. Ergo 2°.

3° SS. *Patribus. S. Cypr.*, Epist. ad Fortunatum, c. 12: « Quanta est dignitas et quanta securitas... claudere in momento oculos quibus homines videbantur et mundus, et aperire eosdem statim ut Deus videatur et Christus! »

S. Greg. Magnus, l. 35 *Moralium*, cap. 14: « Ante resurrectionem sancti singulas stolas accipiunt, quia sola animarum beatitudine perfruuntur; in fine autem mundi binas habituri sunt, quia cum mentis beatitudine etiam carnis gloriam possidebunt. »

Innumeri alii citari possent textus, ut videre est apud magnos auctores. Patres etiam antiquissimi, ut *Tertull.* et *S. Cyprian.*, inducebant fideles ad persecutiones fortiter sustinendas spe gloriæ in altero mundo statim obtinendæ; eam statuebant differentiam inter sanctos ante et post Christum, quod priores beatitudinem exspectabant, non posteriores. Si quandoque locuti sunt de gloria post ultimum iudicium distribuenda, id intelligendum est de gloria accidentali, ex resurrectione corporis, ex manifestatione retributionis proveniente. Ergo 3°, etc.

4° *Ratione*. 1° In orationibus Ecclesiæ sæpe supponitur justos quorum festa celebrantur, visione intuitiva Dei jam gaudere; 2° sic omnes fideles credunt, sicque pastores docent; 3° qui cum peccatis decedunt, statim in infernum vel in purgatorium conjiciuntur; cur sancti ab omnibus peccatorum reliquiis purgati a beatitudine cœlesti per aliquod tempus excluderentur? Ergo 4°, etc.; aliunde, etc. Ergo, etc.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1°. In suprema die iudicii Christus dicet justis, *Matth. xxv, 34*: *Venite, benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi*: ergo ante hunc diem in regnum cœlorum nondum erunt ingressi.

R. Nego conseq. Nam ibi agitur de solemnii sententia coram cunctis hominibus resuscitatis pronuntiata: porro hæc sententia non excludit priorem in singulari iudicio

latam per quam animæ justæ ad visionem intuitivam statim admittuntur. Reprobi statim post mortem damnantur, et tamen in ultimo iudicio ipsis publice dicetur: *Discedite a me, maledicti, in ignem æternum*. Ergo.

Inst. Dæmones nondum sunt in abyso, ex his verbis apud Lucam relatis, *xiii, 31*: *Rogabant illum ne imperaret illis ut in abyssum irent*: ergo nec damnati, ac proinde nec iusti in cœlo.

Nego ant. Nam *Deus Angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos*, *II Petr. ii, 4*. Si autem per varias regiones divagare, per aera volitare adhuc possunt dæmones, propria secum deferunt tormenta: attamen minus cruciari videntur quam in abyso, et ideo diem iudicii reformidantes dicebant Christo: *Venisti ante tempus torquere nos?* *Matth. viii, 29*: ergo dici non potest reprobos, etc.

Obj. 2°. B. Paulus dicit, *II Tim. iv, 8*: *Reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die justus iudex*: ergo hanc coronam ante diem supremi iudicii non erat suscepturus.

R. Nego conseq. Dies enim, de quo hic loquitur Apostolus, non est dies ultimi iudicii, sed dies iudicii particularis statim post mortem exstituri, quem instare arbitrabatur, ut ipse ait eodem capite, *v. 6* dicens: *Ego enim jam delibor, et tempus resolutionis mee instat*: porro in hac interpretatione, quæ genuina est, nihil est quod Millenariorum opinionem juvet.

Obj. 3°. B. Joannes, in *Apocalypsi, xx, 6*, ait: *Beatus et sanctus qui habet partem in resurrectione prima: in his secunda mors non habet potestatem; sed erunt sacerdotes Dei et Christi, et regnabunt cum illo mille annis*: at illa verba opinionem Millenariorum evidenter continent. Ergo.

R. Nego min. Nam in initio hujus capituli legitur Angelum Dei Satanam apprehendisse, eum in abyssum misisse, clausisse et signasse, donec consummentur mille anni, et post hoc illum modico tempore solvendum esse, quod explicant interpretes de potestate diaboli

per adventum Christi coepta usque ad regnum Antichristi : totum hoc spatium, videlicet a Christo usque ad regnum Antichristi, per mille annos exprimitur; numerus mille pro multis annis ponitur, ut in hjs, I Paralip. xvi, 13, verbis : *Recordamini in sempiternum pacti ejus, sermonis quem præcepit in mille generationes*; quod sic advertit S. Aug. de Civitate Dei, lib. 20, cap. 7, n. 2 : « Aut certe mille annos pro annis omnibus hujus sæculi » posuit, ut perfecto numero notaretur ipsa temporis plenitudo. » Porro præfatus textus sic intellectus Millennariis adversatur, nedum ipsis faveat : ergo.

Obj. 4°. Summus Pontifex Joannes XXII expresse docuit animas Sanctorum Deum non esse visuras ante resurrectionem generalem. Ergo.

R. 1°. Negari potest antecedens : plures enim contendunt Joannem XXII huic opinioni tantum favisse, vel ejus rationes exposuisse, uti diximus.

R. 2°. Dist. ant. Docuit ut privatus doctor, *conc.*; ut caput Ecclesiæ, *nego ant.* : videtur enim illum Pontificem hanc opinionem in sermone publico et in nonnullis colloquutionibus privatis emisisse eique pluries favisse : sed nihil unquam in illa definiit ut Pontifex ; imo morti proximus eam solemniter revocavit, ut videre est apud Fleury, l. 94, n. 34. Ergo.

Cæterum, observare juvat justos felicitate sub omni respectu perfecta non potituros esse ante resurrectionem, quia eo tempore tantum erunt beati in corpore et in anima. Eo sensu intelligenda sunt plurima SS. Patrum testimonia quæ objici solent.

§ III. — Quæ sunt proprietates visionis intuitivæ.

Plures quæstiones nullius utilitatis et valde subtiles hic olim agitabant scholastici : nos vero quædam tantum breviter exponemus.

1° Talis est illa visio ut oculis corporis communicari non possit ; Deus enim est invisibilis ; eum *nullus hominum vidit, nec videre potest*, id est, sub sensibus cadere

nequit : hæc veritas a nemine negatur. Si autem Job dixerit se in carne sua Deum visurum esse, id intelligendum est de visione Christi simul Dei et hominis, quod indicant verba præcedentia, *Scio quod Redemptor meus vivit*, xix, 25 ; vel de visione qua mens carni post resurrectionem unita Deum conspectura est.

2° Conveniunt theologi mentem humanam aliquo indigere Dei auxilio speciali eam elevante et visionis intuitivæ capacem reddente : auxilium istud vocant lumen gloriæ, juxta hæc Ps. lv, 9, verba : *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, et torrente voluptatis tuæ potabis eos ; quoniam apud te est fons vitæ, et in lumine tuo videbimus lumen*. De natura autem luminis hujus incassum disputant theologi. Juxta Thomistas est qualitas creata per modum habitus animæ beatæ inhærens. Secundum Scotistas, est ipsa charitas in qua justi decedunt et cujus ope fiunt divinæ naturæ consortes. P. Thomassin vult esse Spiritus sancti hypostasim mentes beatorum illustrantem. P. Petau contendit esse Deum mentibus beatorum immediate conjunctum, quod fere in idem recidere videtur. Item notat merito veteres potius de re ipsa visioni objecta quam de potentia visionis efficiente locutos fuisse.

3° Beati in coelo vident essentiam divinam cum suis attributis absolutis et relativis, alioquin non verificarentur hæc B. Joannis verba, *videbimus eum sicuti est*, vel alia concilii Florentini definientis, *Deum unum et trinum a beatis videri sicuti est*. Non tamen divinam essentiam adæquate comprehendunt, quia sola facultas infinita eam comprehendere potest ; nec pariter, propter eandem rationem, cuncta possibilis secundum omnes habitudines eorum et modos intelligere possunt : at non dubitandum quin multa possibilis, et forsitan omnia creata simul videant cum Deo, licet modum quo hæc apprehendant exponere non valeamus : dicemus tantum cum S. Gregorio Magno, Dial. lib. 4, cap. 33 : « Quid est » quod ibi nesciant, ubi omnia scientem sciunt ? »

4° Non cognoscunt futura libera ; nam ex Marc. xiii, 32, diem judicii non cognoscunt : *De die autem vel hora*